

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право
УДК 343.85

Федчак Ігор Андрійович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Fedchak Ihor

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-4539-5988

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО МІСЦЕ
ЯК ДЖЕРЕЛО ВІДОМОСТЕЙ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ДАНИХ
(Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS)
CONCEPTUAL AND THEORETICAL PROVISIONS ABOUT PLACE
AS A SOURCE OF INFORMATION FOR THE APPLICATION OF THE
MODEL OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES BASED ON DATA
(Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS)**

Анотація. Статтю присвячено дослідженню концептуальних та теоретичних положень зарубіжної проактивної моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). Аналізована проактивна модель правоохоронної діяльності розглядає місце як джерело відомостей, які приймаються до уваги співробітниками правоохоронних органів при прийнятті управлінських рішень про застосування сил та засобів (ресурсів) з метою організації профілактичної функції, стабілізації криміногенної ситуації чи оперативної обстановки.

Установлено, що характерною рисою досліджуваних місць як генеруючого протиправну поведінку чиннику є не лише скупчення або концентрація кримінальної активності, а саме поєднання у конкретних місцях кримінальних правопорушень та дорожньо-транспортних пригод.

Визначено, що саме скупчення кримінальних правопорушень у конкретному географічному місці не дозволяє з упевненістю стверджувати, що визначальним детермінуючим злочинну поведінку явищем є місце. Аргументом, який дозволяє більш чітко визначати домінуючу детермінанту саме місцевість є поєднання скупчень кримінальних правопорушень та дорожньо-транспортних пригод з різною мірою тяжкості наслідків, що є проявом поведінкових розладів окремих осіб, яким властиво допускати сталі прояви правового нігілізму, породженого усвідомленням того, що місце, де вони можуть безкарно вчиняти протиправні дії є безпечним, і що про їх протиправні дії не стане відомо правоохоронним органам, і відповідно відповідальність за прояви такого нігілізму у формі злочинних дій для них не настане.

Таке поєднання проявів протиправних правопорушень та дорожньо-транспортних пригод у конкретному місці дозволяє точніше ідентифікувати детермінуючі злочинну поведінку місця з метою застосування профілактичних заходів з нейтралізації причин та умов, які породжують або сприяють прояву такого нігілізму.

Ключові слова: *кримінальне правопорушення, дані, дорожньо-транспортні пригоди, правоохоронна діяльність, модель місця концентрації кримінальної активності, проактивність.*

Summary. *The article is devoted to the study of the conceptual and theoretical provisions of the foreign proactive model of law enforcement activities based on data (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). The analyzed proactive model of law enforcement activities*

considers the place as a source of information that is taken into account by law enforcement officers when making management decisions about the use of forces and means (resources) in order to organize a preventive function, stabilize a criminogenic situation or operational situation.

It was established that a characteristic feature of the studied places as a factor generating illegal behavior is not only the clustering or concentration of criminal activity, but rather the combination of criminal offenses and traffic accidents in specific places.

It was determined that the very clustering of criminal offenses in a specific geographic location does not allow us to confidently state that the place is the defining phenomenon that determines criminal behavior. The argument that allows us to more clearly define the dominant determinant of the locality is the combination of clusters of criminal offenses and road traffic accidents with varying degrees of severity of consequences, which is a manifestation of behavioral disorders of individuals, which are characterized by constant manifestations of legal nihilism, generated by the awareness that the place, where they can commit illegal actions with impunity is safe, and that their illegal actions will not become known to law enforcement agencies, and accordingly, responsibility for manifestations of such nihilism in the form of criminal actions will not arise for them.

Such a combination of manifestations of illegal offenses and traffic accidents in a specific place allows to more accurately identify the determinants of criminal behavior in a place in order to apply preventive measures to neutralize the causes and conditions that give rise to or contribute to the manifestation of such nihilism.

Key words: *criminal offense, data, traffic accidents, law enforcement activity, model of the place of concentration of criminal activity, proactivity.*

Постановка проблеми. Ученими, які досліджують правоохоронну практику встановлено, що у місцях концентрації кримінальних правопорушень існує також і тенденція концентрації дорожньо-транспортних пригод (ДТП). На сьогодні жодне наукове дослідження не пояснює належним чином це явище. Дослідженню піддавалось лише явище зв'язку між злочинною поведінкою особи та її протиправною поведінкою як водія [1]. Концептуальним поясненням такого накладання протиправної кримінально карної поведінки особи є психологічні особистісні установки, за якими особа нехтує загальними визначеними правилами поведінки. Таким чином, люди, які вчинили кримінальні правопорушення ймовірно, вчинять і порушення правил дорожнього руху, включно аж до дорожньо-транспортних пригод з різними за ступенем тяжкості наслідками. Такі особи демонструють поєднання поведінкових проблем, таких як відсутність самоконтролю, схильність до ризикованої поведінки, низький рівень морального розвитку, понижений рівень почуття відповідальності тощо. У найбільш широкому значенні такі особи допускають наявність морального стану, який науковці називають нігілізмом.

Філософський енциклопедичний словник визначає нігілізм (від лат. "nihil" – «ніщо») як заперечення усталених суспільних норм, ідеалів, принципів, законів, авторитетів, традицій тощо [2, с. 425]. Проблему правового нігілізму як негативного явища досліджували у своїх роботах А.М. Шульга, С.С. Алексеєв, М.І. Матузов, В.А. Туманов, О.В Дручек, М.В. Цвік, А.І. Луцький та інші науковці, проте поза межами самостійних наукових досліджень дотепер залишається протиправне явище, якому властиво відтворюватися повторно, характерною особливістю якого є поєднання кримінальних правопорушень та дорожньо-транспортних пригод (ДТП) у конкретних ділянках місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою проактивної (упереджувальної) правоохоронної діяльності, яка причину скупчень кримінальних інцидентів та дорожньо-транспортних проблем вбачає у місці як домінуючому криміногенному чиннику займались переважно зарубіжні вчені, зокрема: Ш. Брейс (Ch.Brace), М. Вілан (M. Whelan), Б. Кларк (B. Clark), Дж. Окслі (J. Oxley) [1], Дж. Арбутнот (J.Arbutnot), Д. Гордон (D. Gordon) [3], М. Біна (M. Vina), Ф. Граціано (F. Graziano), С. Боніно (S. Bonino) [4], Е. Харді (E. Hardy) [5], та ряд інших вчених, проте комплексних наукових досліджень окресленої проблематики вітчизняними вченими проведено не було, як і не було досліджено позитивного зарубіжного досвіду нейтралізації місць концентрації кримінальної активності, пов'язаної з підвищеним рівнем прояву кримінальних правопорушень та дорожньо-транспортних проблем.

Метою статті є висвітлення концептуальних та теоретичних положень про місце основний детермінуючий злочинну поведінку чинник та як базове джерело відомостей для застосування проактивної (упереджувальної) моделі правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS)

Виклад основного матеріалу. Учений О. Дручек визначає правовий нігілізм як свідомо-вольове заперечення чинного права активною або пасивною поведінкою конкретних осіб чи окремих суспільних груп, що ускладнює чи унеможлиблює правове регулювання й призводить до руйнування держави та занепаду суспільства [6, с. 18]. Д. Стрілко визначає правовий нігілізм як деформований стан правосвідомості особи, групи, суспільства, який характеризується свідомим ігноруванням вимог закону та запереченням цінності права [7, с. 217]. Правовий нігілізм як форма поведінки призводить до того, що особа, яка схильна до ризикованої (протиправної) поведінки в одній сфері діяльності, швидше за все перекладе модель власної поведінки й на інші сфери своєї діяльності.

Однак концептуальні теорії про правовий нігілізм недостатньо пояснюють, чому відбувається скупчення саме кримінальних правопорушень та аварій на певному визначеному географічний просторі. Наведені вище психологічні теорії пояснюють схильність до протиправної поведінки, проте не пояснюють того, чому людина що вчиняє кримінальне правопорушення, стає також і учасником ДТП в певному географічному місці. Щоб теорії адекватно пояснили скупчення кримінальних правопорушень та ДТП, що походять від конкретної особи у конкретному місці, ця людина мала б послідовно вчиняти і кримінальні правопорушення і аварії в тих же місцях. Тобто кримінальні правопорушення та ДТП мають утворювати скупчення (наприклад, як при повторенні в теорії віктимізації), часте число інцидентів, які мали б статися на одній і тій самій території протягом певного періоду часу. В дійсності йдеться про кримінальні правопорушення і аварії скоєні багатьма людьми, або невеликою кількістю осіб, а не однією особою. Хоча вищевказані теорії поведінки можуть пояснити схильність до вчинення кримінальних правопорушень та/або необережного водіння, вони не враховують географічного розташування для пояснення того, чому певне місце «генерує» і кримінальні правопорушення і ДТП.

Існує ряд кримінологічних та географічні теорій, які можуть посилити психологічні теорії, які використовували у минулому для пояснення збігу місць вчинення кримінальних правопорушень та ДТП. Окремими дослідження встановлено, що деякі місця приваблюють людей, які регулярно вчиняють кримінальні правопорушення. Значна частина з таких людей подорожують і відвідують такі місця регулярно, або відвідують ці місця у зв'язку із щоденною діяльністю. Ці поїздки часто передбачають використання особистого транспортного засобу. Це можна брати за основу, оскільки чим більше осіб, що схильні до ризикованої поведінки та безвідповідального водіння буде концентруватись у

конкретній місцевості, тим більшою буде ймовірність ДТП. З цієї точки зору, участь у протиправній діяльності або необережне керування автомобілем є результатом взаємодії трьох чинників: правопорушник, ціль і відсутність контролю. У даному випадку місце стає спільним знаменником для усіх цих трьох чинників. Таким чином, характеристики місця роблять його привабливим для поширення злочинності: порушень правил поведінки і у тому числі й ДТП.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є теоретичним фундаментом, який допомагає пояснити, чому кримінально-активні особи притягуються до місця, і як це місце може формувати схильність до протиправної поведінки та необережного керування. Учений Ф. Чепін (F. Chapin) стверджує, що «місцевість не тільки надає можливість здійснитись кримінальній події, але також обумовлює цю подію через можливість уникнути небажаних наслідків». Це означає те, що деякі місця полегшують, або сприяють ризикованій поведінці, і що ці дії, особливо якщо вони трапляються часто, так би мовити «інформують» інших, що вони теж можуть діяти подібним чином. У підсумку, вчинене кримінальне правопорушення буде породжувати нове кримінальне правопорушення. Так само і навпаки, послідовна, помітна активність (присутність) співробітників правоохоронних органів у цьому місці «інформуватиме», що кримінальне правопорушення або необережне керування автомобілем є неприйнятними проявами поведінки. Діяльність поліції з використанням моделі DDACTS вибудовується на основі досліджених форм поведінки, на яку впливає особливість місцевості, можливості та конкретна ситуація. Теорія на основі місця пояснює, чому можуть статися кримінальні правопорушення та аварії в одному районі, навіть якщо там немає причинно-наслідкового зв'язку між самими випадками [8].

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних

(DDACTS) базується на локальних (місцевих) зібраних та проаналізованих даних, що використовуються для виявлення кримінальних правопорушень та ДТП для визначення «гарячих точок», пов'язаних з дорожнім рухом. Щоб ідентифікувати географічний зв'язок (за місцем) між цими інцидентами, необхідні теоретичні дослідження. Теорії, що базуються на місцях можуть допомогти вивчити аспекти місця, і встановити, чому певні місця приваблюють однакові типи людей, які мають вищезазначену проблемну поведінку. Такий підхід повинен включати знання про навколишнє середовище, знання з кримінології та географії, щоб адекватно пояснити таке явище. Наприклад, такі теорії можуть запропонувати ідеї про те, які фактори можуть призвести до великої кількості проявів протиправної діяльності, або до необережного водіння у певних місцевостях. Цей вид аналізу допомагає правоохоронним органам вдосконалити свої контрзаходи для вирішення проблеми та дозволяє інформувати місцеву владу про проблемні місця.

Здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) є оперативною моделлю здійснення правоохоронної діяльності, яка використовує дані про злочинність та ДТП на основі місцезнаходження (локації) з метою визначити найбільш ефективні заходи з реалізації правоохоронних ресурсів з метою стабілізації криміногенної ситуації чи оперативної обстановки. Спираючись на «відлякувальне» значення посилення помітної поліцейської присутності з метою забезпечення безпеки дорожнього руху, а також на знання про те, що кримінальні правопорушення часто пов'язані з переміщенням транспортних засобів, метою моделі правоохоронної діяльності на основі даних DDACTS є зменшення злочинності, аварій та порушень правил дорожнього руху по всій території країни.

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) використовує географічне картографування для ідентифікації

так званих «гарячих точок» (Hot Spots) – районів з високим рівнем злочинів та аварій за допомогою часового та просторового аналізу. Модель DDACTS спрямована на розробку та застосування цілеспрямованих стратегій дотримання правил дорожнього руху [9].

Учений Е. Харді (E. Hardy) констатує, що збір та використання даних про місця вчинення кримінальних правопорушень та про дорожній рух дозволяє ідентифікувати та орієнтувати діяльність правоохоронних органів на «гарячі точки» (Hot Spots). Використовуючи просторові статистичні методи для ідентифікації кластерів кримінальних правопорушень та аварій може стати остаточним доказом того, що обидві події трапляються в тих самих місцях. Створення стратегій діяльності, які націлені ці «гарячі точки» (Hot Spots) допомагають керувати робочим процесом та підвищувати ефективність заходів. Проводячи послідовний моніторинг та оцінюючи прогрес своєї діяльності, правоохоронні органи можуть визначити, які методи є ефективними, а які стратегії повинні бути у майбутньому переглянуті [5].

Для того, щоб співробітники поліції оперативно реагували на зміни криміногенної ситуації, організація діяльності поліції опирається на рівень злочинності в окремих районах. Відповідно до стандартної (реактивної) моделі поліцейської діяльності, яка концентрує зусилля на скорочення часу реагування, ресурси поліції організовуються з використанням макроегеографії, яка відноситься до відносно великих адміністративних районів. На відміну від стандартної (реактивної) моделі, проактивні підходи до організації діяльності поліції на місцях зосереджена на менших, «мікро» одиницях географії, які часто називають «гарячими точками злочинності». Такою гарячою точкою може бути одна будівля або адреса; відрізки вулиць або межі кварталу; сегменти вулиць із поширеними проблемами злочинності.

Вчені, які досліджують різноманітні аспекти протидії злочинності

давно знайшли докази того, що в деяких місцях злочинність більш поширена, ніж в інших. Однак дослідження, проведені наприкінці 1980-х років, показали, що ця концентрація злочинності проявляється частіше за все на мікрогеографічному рівні. Таким чином проактивна модель діяльності поліції, заснована на місцевості, сформувалась у відповідь на цю зростаючу кількість доказів [10]. Проведені дослідження свідчать про те, що ураженість кримінальними проявами є високо концентрованою в «гарячих точках». Так, вчені виявили, що у Міннеаполісі, штат Міннесота, «лише 3 відсотки адрес у місті дають більше половини всіх запитів про реагування поліції [11].

Існує усталене переконання про те, що конкретні місця мають характеристики, які приваблюють або породжувати кримінальну поведінку. Це положення ще називають «теоріями можливостей», які припускають, що зменшення можливостей злочинності в певних місцях, ймовірно, запобігатиме злочинності, не переміщаючи її в інші місця.

Основна логічна теза правоохоронної діяльності у «гарячих точках» це те, що поліція може отримати вигоду від знань про місця концентрації злочинності в мікрогеографічних місцях була підтверджена неодноразово проведеними науковими дослідженнями. Ці наукові дослідження підтвердили, що мікрогеографічні концентрації злочинності не обов'язково відповідають традиційним уявленням про злочинність і конкретні місця. Зокрема, райони, які вважаються проблемними, часто мають окремі місця, вільні від злочинності, а «гарячі точки» злочинності (Hot Spots) трапляються в районах, які зазвичай розглядаються як благополучні та не схильні до злочинності. Низка досліджень також показала, що «гарячі точки» злочинності (Hot Spots) часто стабільні протягом тривалого періоду часу [12].

Модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) зосереджена на співпраці правоохоронних органів з

територіальними громадами, що посилює вирішальну роль, яку співпраця відіграє у зменшенні соціальної шкоди та покращення якості життя. Спираючись на цю співпрацю, модель DDACTS вибудовує діяльність із протидії кримінальним проявам шляхом визначення місць помітної присутності правоохоронних органів у громадах зі значною концентрацією кримінальних проявів та дорожньо-транспортних пригод на основі логічного та аналітичного дослідження наявних даних [9]. Помітна присутність поліцейських у районах із високим рівнем злочинності чи інтенсивного руху дозволяє підтримувати у громадян почуття безпеки та добробуту, що у підсумку сприяє підвищенню рівня довіри до поліції, і у кінцевому виразі сприяє підвищенню рівня співпраці населення з правоохоронними органами. Співробітники поліції можуть покращувати відносини з громадянами шляхом організації взаємодії через обмін інформацією, яка має значення для запобігання кримінальним проявам.

Географічні теорії також посилюються психологічними та кримінологічними теоріями при здійсненні всебічного дослідження місця як основи для моделі DDACTS. Ці географічні теорії включають знання про розвиток та зміну структури міст чи інших територіальних одиниць (просторова організація) про те, що відбувається між різними кварталами, вулицями, іншими ділянками місцевості, що розвиваються через зміни за формою (просторова взаємодія). Географічні теорії описують чому і як розвиваються забудовні квартали як частини районів (соціальна, політична та економічна взаємодія). Дослідженню підлягають транспортні потоки між різними кварталами тощо. Такі географічні дослідження можуть надати розуміння розвитку правоохоронної діяльності, яка спрямована на запобігання та припинення злочинів і ДТП на етапі їх виникнення.

Висновок та перспективи подальших досліджень. Слід зазначити, що за допомогою моделі здійснення правоохоронної

діяльності на основі даних (DDACTS) розробляють стратегії, що відіграють потрібну роль: боротьба зі злочинністю, зменшення дорожньо-транспортних пригод зниження кількості порушень правил дорожнього руху. Правоохоронні органи повинні використовувати сучасні технологічні ресурси для ефективного вирішення наявних проблем. Застосування моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) дозволяє суттєво покращити рівень «інтелектуальної» складової у діяльності органів та підрозділів поліції щодо запобігання поширенню кримінальної активності. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є висвітлення практичних аспектів та керівних принципів реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) у діяльності правоохоронних органів щодо запобігання злочинності, а також ролі кримінальної аналітичної діяльності у реалізації досліджуваної проактивної моделі правоохоронної діяльності.

Література

1. Brace C., Whelan M., Clark B., Oxley J. The Relationship Between Crime and Road Safety. Monash University Accident Research Center. Report. 2010. URL: https://www.monash.edu/__data/assets/pdf_file/0008/1871549/muarc284.pdf (дата звернення: 15.06.2023).
2. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
3. Arbuthnot J., Gordon D. Crime and cognition: Community applications of socio-moral reasoning development. *Criminal Justice and Behaviour*. 1988. 15(3). P. 379-393.
4. Bina M., Graziano F., Bonino S. Risky driving and lifestyles in adolescence. *Accident Analysis & Prevention*. 2006. 38(3). P. 472-481.

5. Hardy E. Data-Driven Policing: How Geographic Analysis Can Reduce Social Harm. *Geography Public Safety. A Quarterly Bulletin of Applied Geography for the Study of Crime & Public Safety*. 2010. Vol. 2, Iss. 3.
6. Дручек О.В. Детермінанти правового нігілізму: загальна характеристика. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 16–27.
7. Стрілко Д. Правовий нігілізм та шляхи його подолання в сучасних умовах. *Підприємництво, господарство і право. Теорія держави і права*. 2021. № 3. С. 216-220. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2021/3/36.pdf>. (дата звернення: 19.06.2023).
8. Chapin F. *Human Activity Patterns in the City. Things People Do in Time and Space.*, New York, 1974. 272 p. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.187.4181.1072> (дата звернення: 15.06.2023).
9. *Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS)*. URL: [https://one.nhtsa.gov/Driving-Safety/Enforcement-&-Justice-Services/Data%E2%80%93Driven-Approaches-to-Crime-and-Traffic-Safety-\(DDACTS\)](https://one.nhtsa.gov/Driving-Safety/Enforcement-&-Justice-Services/Data%E2%80%93Driven-Approaches-to-Crime-and-Traffic-Safety-(DDACTS)) (дата звернення: 15.06.2023).
10. Sherman L., Gartin P., Buerger M. Hot Spots of predatory crime: routine activities and the criminology of place. *Criminology*. 1989. Vol. 27, Iss. 1. P. 27-56. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.1989.tb00862.x> (дата звернення: 16.06.2023).
11. Sherman L., Weisburd D. General deterrent effects of police patrol in crime “hot spots”: A randomized, controlled trial. *Justice Quarterly*. 1995. Vol. 12, Iss. 4. P. 625-648. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/07418829500096221?scroll=top&needAccess=true&role=tab> (дата звернення: 16.06.2023).
12. *Proactive Policing: Effects on Crime and Communities*. National Academies Press. Washington, DC. URL:

<https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#47> (дата звернення: 19.06.2023).

References

1. Brace C., Whelan M., Clark B., Oxley J. The Relationship Between Crime and Road Safety. Monash University Accident Research Center. Report. 2010. URL: https://www.monash.edu/__data/assets/pdf_file/0008/1871549/muarc284.pdf (date of access: 15.06.2023).
2. *Filosofskiy entsyklopedychniy slovnyk / za red. V.I. Shynkaruk*. Kyiv : Abrys, 2002. 742 s.
3. Arbuthnot J., Gordon D. Crime and cognition: Community applications of socio-moral reasoning development. *Criminal Justice and Behaviour*. 1988. 15(3). P. 379-393.
4. Bina M., Graziano F., Bonino S. Risky driving and lifestyles in adolescence. *Accident Analysis & Prevention*. 2006. 38(3). P. 472-481.
5. Hardy E. Data-Driven Policing: How Geographic Analysis Can Reduce Social Harm. *Geography Public Safety. A Quarterly Bulletin of Applied Geography for the Study of Crime & Public Safety*. 2010. Vol. 2, Iss. 3.
6. Druchek O.V. Determinanty pravovoho nihilizmu: zahalna kharakterystyka. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2009. № 3. S. 16–27.
7. Strilko D. Pravovyi nihilizm ta shliakhy yoho podolannia v suchasnykh umovakh. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. Teoriia derzhavy i prava*. 2021. № 3. S. 216-220. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/36.pdf>. (date of access: 19.06.2023).
8. Chapin F. *Human Activity Patterns in the City. Things People Do in Time and Space.*, New York, 1974. 272 p. URL:

<https://www.science.org/doi/10.1126/science.187.4181.1072> (date of access: 15.06.2023).

9. Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety (DDACTS). URL: [https://one.nhtsa.gov/Driving-Safety/Enforcement-&-Justice-Services/Data%E2%80%93Driven-Approaches-to-Crime-and-Traffic-Safety-\(DDACTS\)](https://one.nhtsa.gov/Driving-Safety/Enforcement-&-Justice-Services/Data%E2%80%93Driven-Approaches-to-Crime-and-Traffic-Safety-(DDACTS)) (date of access: 15.06.2023).
10. Sherman L., Gartin P., Buerger M. Hot Spots of predatory crime: routine activities and the criminology of place. *Criminology*. 1989. Vol. 27, Iss. 1. P. 27-56. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.1989.tb00862.x> (date of access: 16.06.2023).
11. Sherman L., Weisburd D. General deterrent effects of police patrol in crime "hot spots": A randomized, controlled trial. *Justice Quarterly*. 1995. Vol. 12, Iss. 4. P. 625-648. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/07418829500096221?scroll=top&needAccess=true&role=tab> (date of access: 16.06.2023).
12. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. National Academies Press. Washington, DC. URL: <https://www.nap.edu/read/24928/chapter/4#47> (date of access: 19.06.2023).